

ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ ДЕМОКРАТИЧНОГО ГРОМАДЯНСТВА

А Розкрито значення освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини у процесі формування громадянської компетентності майбутніх учителів Нової української школи, визначено необхідність її впровадження в освітній процес. Проаналізовано педагогічні дослідження з даної проблеми; охарактеризовано поняття «громадянська компетентність», «освіта для демократичного громадянства» та «освіта з прав людини». Автором зазначено, що формуванню громадянської компетентності майбутніх учителів Нової української школи має сприяти використання на заняттях пізнавальних і проблемно-пошукових завдань з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини. Наголошено, що новий освітній напрям щодо формування громадянської компетентності майбутніх учителів Нової української школи спрямований на особистісний розвиток майбутніх фахівців, їхню здатність оволодівати новим досвідом.

Ключові слова: громадянська компетентність; освіта для громадянського громадянства; освіта з прав людини; майбутні вчителі Нової української школи

Актуальність проблеми. Саме в переломні моменти розвитку суспільства, коли загострюються соціальні, політичні, економічні протиріччя, надзвичайно важливим і невідкладним є завдання виховати справжнього громадянина й патріота.

У Концепції Нової української школи (НУШ) враховано рекомендації Європейського парламенту та Ради Європи і визначено пріоритетний напрям розвитку національної освіти – громадянська освіта.

Тому на етапі оновлення системи початкової та вищої освіти вивчення та впровадження в освітній процес кращого європейського досвіду розвитку громадянських компетентностей, а саме швейцарсько-українського проєкту «Розвиток громадянських компетентностей в Україні», є актуальним.

Адже запит сучасного суспільства – це вчитель ініціативний, авторитетний, фахівець зі сформованою громадянською компетентністю, здатний до подальшого розвитку та самонавчання, духовного і професійного вдосконалення.

У процесі вивчення дисципліни шкільного курсу освітньої галузі «Суспільствознавство» та методики навчання викладач має впроваджувати в теорію і практику форми, методи та засоби навчання, побудовані на вимірі «про», «через», «для» демократії та права людини, що є базовими принципами освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини (далі – ОДГ / ОПЛ).

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Проблему становлення громадянського виховання висвітлювали у своїх працях І. Бех, М. Боришевський, Г. Васянович, О. Газман, І. Зязюн, А. Кузьмінський, В. Сухомлинський. Питаннями формування громадянської компетентності особистості займалися О. Сухомлинська, Г. Тармаєв, Р. Хмелюк, Н. Царьова, К. Чорна та ін. Ключові категорії громадянської освіти вивчали М. Боришевський, О. Кра-

совська, Н. Нікітіна, В. Плахтеєва та ін., громадянськість – Г. Гревцева, Н. Косарева, А. Снігур та ін. Теоретичні та практичні засади розвитку громадянської компетентності майбутніх учителів аналізувалися у працях Т. Абрамян, С. Вершловського, В. Кузя, А. Лесохіної, М. Михайліченка, Т. Мироненко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Мало вивченим залишається питання формування громадянської компетентності майбутніх учителів НУШ на заняттях шкільного курсу освітньої галузі «Суспільствознавство» та методики навчання через призму ОДГ / ОПЛ у ЗВО.

Метою статті є вивчення впливу освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини на ефективність процесу формування громадянської компетентності майбутніх учителів НУШ на заняттях шкільного курсу освітньої галузі «Суспільствознавство» та методики навчання.

Викладення основного матеріалу. Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини – це інтегрований напрям в освіті, який керується «трьома дидактичними підходами: навчання «про демократію і права людини», навчання «через демократію і права людини», навчання «для демократії і прав людини» [3, с. 8], що сприяє формуванню демократичної культури, толерантності, відповідальності, самостійності для мирного співіснування в демократичному суспільстві та є важливим для успішної реалізації освітньої реформи в Україні.

«Освіта для демократичного громадянства – це виховання, підготовка, інформування, практика та діяльність, спрямовані на передання знань і навичок, на сприяння усвідомленню та розвитку ставлення і поведінки, розширенню можливостей здійснювати та захищати свої демократичні права і відповідальність у суспільстві, цінувати різноманітність, брати активну участь у демократичному

житті з метою просування й захисту демократії та верховенства права» [1, с. 10].

«Освіта з прав людини – це виховання, підготовка, просвіта, інформування, а також практика та діяльність, що спрямовані через передання знань і навичок на формування розуміння, розвиток ставлення і поведінки, розширення можливостей створення та захисту загальної культури прав людини в суспільстві для просування й захисту прав людини та її основних свобод» [1, с. 10].

Мета ОДГ / ОПЛ – навчити визначати власну позицію, приймати виважені рішення і як громадянам суспільства брати активну участь у громадському та політичному житті країни [6, с. 10].

Освіта для демократичного громадянства та освіта з прав людини – «це особливий феномен освіти людини впродовж усього її життя. Тому ОДГ / ОПЛ доцільно також розглядати як комплексний механізм розвитку орієнтованих на цінності знань, які готують громадян до активного життя в умовах плюралістичної демократії» [8, с. 10].

Зазначимо, що серед ключових компетентностей, які визначені Державним стандартом початкової освіти, важливе місце посідають громадянська та соціальна компетентності «пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, усвідомленням рівних прав і можливостей, що передбачають співпрацю з іншими особами для досягнення спільної мети, активність у житті класу і школи, повагу до прав інших осіб, уміння діяти в конфліктних ситуаціях, пов'язаних із різними проявами дискримінації, цінувати культурне розмаїття різних народів та ідентифікацію себе як громадянина України, дбайливе ставлення до власного здоров'я і збереження здоров'я інших людей, дотримання здорового способу життя» [2].

Громадянську компетентність визначають як сукупність властивостей індивіда, що соціалізований під впливом громадянського суспільства. При цьому громадянська компетентність виступає у вигляді соціокультурних, ціннісноментальних, власне професійних, моральноетичних і інших знань, навичок і вмінь, що мотивують індивідуальну і групову активність особистості [11, с. 86].

За визначенням О. Пометун «громадянська компетентність – це здатність, спроможність людини активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права й обов'язки для розвитку демократичного суспільства [9, с. 18].

Громадянську компетентність майбутніх фахівців можна інтерпретувати як певне особистісне новоутворення, формування якого відбувається в процесі реалізації навчальних і виховних систем професійної підготовки [11, с. 86].

Аналізуючи результати наукового пошуку, можна стверджувати, що серед різноманіття методів, форм і засобів щодо формування громадянської компетентності

перевага повинна надаватися таким, які сприятимуть реалізації демократичних принципів у всіх аспектах життя. Це дасть можливість майбутнім учителям НУШ якісно засвоювати знання, розвивати інтелект і волю, виховувати громадянські цінності, вчитися мислити критично, на основі аналізу певних обставин та інформації вирішувати складні проблеми, приймати виважені та обдумані рішення, при цьому треба враховувати альтернативні думки, брати участь у дискусіях, вільно спілкуватися з іншими людьми, що стане в нагоді у майбутньому житті та професійній діяльності.

Підвищенню якості та інтенсивності освітнього процесу щодо формування громадянської компетентності у майбутніх учителів НУШ на заняттях шкільного курсу освітньої галузі «Суспільствознавство» та методики навчання сприятиме впровадження в теорію і практику перспективно нового напрямку в освіті як ОДГ/ОПЛ. Результат – засвоєння студентами різних видів соціального досвіду, системи суспільних цінностей, морально-правових норм і традицій, формування навичок і вмінь самостійно оволодівати знаннями протягом життя та застосовувати ці знання у практичній діяльності, адже в системі фахової підготовки майбутнього вчителя Нової української школи вказана дисципліна є провідною галуззю з погляду формування основ громадянської компетентності молодших школярів.

Особливістю інструментарію з ОДГ / ОПЛ при формуванні громадянської компетентності є симбіоз «основних форм освітнього процесу:

- форма індуктивного навчання полягає в постановці перед слухачами конкретних ситуаційних завдань і проведенні на цій основі узагальнень (замість методів навчання, що починаються з конкретних понять);
- форма активного навчання – це навчання через дію (а не лише через лекційний матеріал);
- форма релевантного навчання, де освітня діяльність зосереджується навколо подій реального життя школи, коледжу чи зовнішнього світу;
- форма співробітництва полягає в заохоченні до роботи в групах і спільного навчання;
- форма інтерактивного навчання – це навчання через дискусії й дебати;
- форма критичного навчання полягає в розвитку у слухачів самостійного мислення і вміння вести полеміку;
- форма участі – надання слухачам можливостей робити внесок до власного навчання, наприклад, через розвиток теми дискусії, дослідження, самостійне оцінювання рівня своїх знань і знань колег» [8, с. 28].

Упровадження на заняттях зі шкільного курсу освітньої галузі «Суспільствознавство» та методики навчання наступних форм роботи:

- індивідуальної (розробити план-конспект проведення уроку в процесі реалізації змістової лінії

«Я-європеєць», використовуючи різні типи уроків, дібрати методичні матеріали та наочні посібники, створити презентації до запропонованих уроків, використовуючи посібник «Живемо у демократії»;

– парної (робота студента з викладачем: перевірка теоретичних знань із даного курсу; робота студентів «один на один»: виконання творчого завдання в парах, виготовлення наочності та створення теки до уроків «Я у світі»);

– групової (всі студенти активно навчають один одного: процес обговорення проблемної ситуації, що склалася, аналіз переглянутого (проведеного вчителем) чи прослуханого (розробленого студентом) фрагменту уроку «Я у світі»), має «позитивний результат: веде до забезпечення надійності й прискорення освітнього процесу, а також покращує його результати» [7].

На лабораторних і практичних заняттях запропоновані форми освітньої діяльності є найоптимальнішими, адже посилюється практична спрямованість навчання студентів, удосконалюються навички моделювання освітнього процесу в НУШ.

Під час проведення лабораторних занять пропонуються пізнавальні, проблемно-пошукові завдання:

– проаналізувати навчальну програму предмета «Я у світі»: пояснювальна записка (мета, завдання навчального предмета, його структурні компоненти, дидактико-методична особливість вивчення, принципи проектування змісту уроків, зміст навчального матеріалу, Державні вимоги щодо рівня загальноосвітньої підготовки учнів);

– проаналізувати та порівняти структуру, зміст чинних підручників з предмета «Я у світі» за схемою;

– скласти структурно-логічну схему міжпредметних зв'язків навчальної дисципліни «Я у світі» з іншими предметами початкової загальної освіти;

– продемонструвати фрагмент уроку з предмета «Я у світі» (4 клас), розгорнути проблему мотивації навчально-пізнавального процесу на всіх етапах його реалізації, використовуючи зовнішню та внутрішню мотивацію на засадах ОДГ / ОПЛ;

– розробити конспект нестандартного уроку змістової лінії «Я-українець», показати методику формування громадянознавчих уявлень і понять, використовуючи посібник з ОДГ / ОПЛ «Зростаємо у демократії»;

– розробити тести на виявлення рівня знань моральних якостей людини;

– розробити систему заходів, спрямованих на формування цінностей українського суспільства в молодших школярів, використовуючи посібник із ОДГ / ОПЛ «Навчаємо демократії»;

– розробити чи дібрати матеріал (ситуації, ігри, оповідання з незакінченим змістом тощо), спрямований на формування свідомого оволодіння учнями соціальними нормами, статево-рольовими стандартами поведінки, накопичення досвіду ціннісного ставлення до світу, ви-

користовуючи посібник з ОДГ / ОПЛ «Беремо участь у демократії»;

– розробити та захистити творчий проєкт зі створення циклу інтегрованих уроків, використовуючи наданий шаблон для оформлення, використовуючи посібник з ОДГ / ОПЛ «Досліджуємо права дітей»;

– розробити фрагмент уроку з навчальної дисципліни «Я у світі» змістової лінії «Я-європеєць» із використання інтерактивних методів навчання, показати їхню доцільність на певному етапі уроку, використовуючи посібник ОДГ / ОПЛ «Навчання демократії» і т. д.

У такий спосіб практично всі студенти залучені до процесу пізнання, а обов'язковою умовою є:

– спільна діяльність;

– ситуація успіху;

– обмін знаннями, ідеями, способами діяльності;

– постійний контроль;

– можливість висловитися;

– обговорення кінцевого результату та ухвалення рішення, з фіксацією певних думок, якщо такі були наявні.

Особливістю використання на заняттях інструментарію з ОДГ / ОПЛ є те, що студенти навчаються бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, приймати виважені рішення, кожен має право висловитися, виразити свою позицію, але водночас можна змінити свою точку зору.

ОДГ / ОПЛ підсилює методи, спрямовані на інтерактивне, кооперативне, зорієнтоване на виконання завдань навчання. Вирішуючи проблеми, пов'язані з конкретними завданнями та знаходженнями рішень, самі студенти можуть більше навчитись, ніж вони будуть працювати у стандартній, фронтальній формі роботи, саме такий процес буде гнучкішим і врахує їхні індивідуальні потреби [3, с. 9].

У процесі формування громадянської компетентності ефективними є використання таких навчальних ігор і вправ з ОДГ / ОПЛ: проведення пленарних дискусій, інтерв'ю з експертом, інтерпретація зображень, «Букет квітів», «Китайські палички», «Перегони на повітряних кулях», «Система цінностей», «Філософія життя», «Дерево прав людини», «Це не справедливо», «Ми та світ», «Структурний підхід до вирішення конфліктів», «Образи війни та миру» тощо [7].

Застосування таких ігор і вправ під час організації освітньої діяльності сприяє:

– зацікавленості майбутніх учителів початкових класів навчальною дисципліною та прагнення до самоосвіти;

– формуванню професійних навичок і громадянської поведінки;

– підвищенню рівня розумової самостійності студентів;

– поглибленню внутрішньої та зовнішньої мотивації освітньої діяльності;

– розвитку їхнього педагогічного мислення;

– формуванню професійних навичок і громадянської поведінки;

– розширенню пізнавальних можливостей майбутніх педагогів, зокрема в здобуванні, аналізі та застосуванні інформації;

– виявленню інтелектуальної ініціативи та креативності у майбутніх учителів початкової школи;

– формуванню професійної спрямованості на майбутню інноваційну діяльність.

Як зазначено у Концепції громадянської освіти та виховання в Україні, «метою громадянської освіти є формування і розвиток у громадян України громадянських компетентностей, спрямованих на утвердження і захист державності та демократії, здатності відстоювати свої права, відповідально ставитися до громадянських обов'язків, брати відповідальність за своє власне життя, за налагодження гармонійних стосунків між членами своєї сім'ї, за життя територіальної громади» [5].

Громадянськість дає можливість людині відчувати себе юридично, соціально, морально й політично дієздатною. До основних елементів громадянськості належить моральна й правова культура, яка виражається у почутті власної гідності, внутрішньої свободи особистості, дисциплінованості, у повазі й довірі до інших громадян і до державної влади, здатної виконувати свої обов'язки, у гармонічному поєднанні патріотичних, національних та інтернаціональних почуттів [10, с. 75]. Саме такі цінності є результатом громадянської освіти.

Метою шкільного курсу освітньої галузі «Суспільствознавство» та методики навчання є не тільки підготувати майбутнього вчителя для організації освітнього процесу відповідно до мети та завдань освітньої галузі, а й виховати патріота, громадянина, тобто особистість, у якій органічно поєднуються високі моральні чесноти, громадянська зрілість, патріотизм, професійна компетентність, самоактивність, креативність, потреба у самовдосконаленні, розвиненість почуття обов'язку й відповідальності перед суспільством, Батьківщиною.

Під час організації освітнього процесу майбутнім учителям НУШ слід ураховувати особливості розвитку сучасних дітей, а це дозволить вибудувати систему відносин на засадах партнерства, поваги, довіри і розуміння, а також розвивати демократичну культуру, що в свою чергу є одними з ключових понять ОДГ / ОПЛ. Це важливо тому, що система відносин домінує над потребою традиційного надбання знань.

Висновки. В процесі формування громадянської компетентності в майбутніх учителів НУШ необхідно використовувати інструментарій з ОДГ / ОПЛ, що сприяє формуванню того чи іншого ідеалу, відкриває безмежний світ, у якому можна працювати над собою: набувати знання, розвивати самоаналіз; допомагає відкрити і вирішити для себе питання: що я вмію, що потрібно змінити, що я

можу змінити, яким способом, чи готова я до змін, як залучити інших до співпраці. Методи, прийоми та форми з ОДГ / ОПЛ не самоціль, це лише засоби для досягнення тієї атмосфери, що найкраще сприяє співробітництву, порозумінню й доброзичливості, дають можливість дійсно реалізувати особистісний розвиток, сформувати соціальні навички, необхідні для самостійного життя в демократичному суспільстві та професійній діяльності.

Перспективу подальших розвідок вбачаємо у вивченні процесу формування громадянської компетентності майбутніх учителів НУШ в системі позааудиторної роботи на засадах ОДГ / ОПЛ.

📖 Список використаних джерел

1. Громадянські компетентності у професійній освіті державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування / за ред. Н. Г. Протасової, Ю. О. Молчанової. Київ : НАДУ, 2016. 308 с.
2. Державний стандарт початкової освіти / Кабінет Міністрів України. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti/> (дата звернення: 10.06.2019).
3. Живемо в демократії : плани уроків з питань Освіти для демократичного громадянства та Освіти прав людини для загальноосвітніх навчальних закладів / за ред. укр. версії Н. Г. Протасова; за ред. Р. Голлоб, Т. Хадделстон, П. Крапф. Київ : НАДУ, 2009. 212 с.
4. Концепція нової української школи / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 10.06.2019).
5. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні / Міністерство освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru#n10> (дата звернення: 10.06.2019).
6. Навчаємо демократії : Базові матеріали з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини для вчителів / пер. з англ. та адапт. Л. І. Парашенко; за ред. Р. Голлоб, П. Крапф, О. Олафсдоттір, В. Вайдінгер. Київ : Основа, 2018. 164 с.
7. Навчання демократії: збірник практичних занять з освіти для демократичного громадянства та освіти з прав людини / пер. з англ. Н. Г. Протасова; за ред. Р. Голлоб, П. Крапф. Київ : Основа, 2016. 100 с.
8. Освіта для демократичного громадянства : посіб. для підготов. вчителів з питань освіти для демократ. громадянства та освіти з прав людини / пер. з англ. та адапт. Л. М. Ващенко; за ред. Е. Хадделстона. Київ : НАДУ, 2009. 92 с. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності: погляд з позиції сучасної педагогічної науки. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2005. № 23. С. 18–20.
9. Український педагогічний словник / за ред. С. Головка. Київ : Либідь, 1997. 366 с.
10. Шевчук Т. Е. Громадянська компетентність як елемент формування особистості майбутніх фахівців. *Молодий вчений*. 2018. № 4. С. 85–88 URL: <http://molodyycheny.in.ua/files/journal/2018/4.1/20.pdf> (дата звернення 11.06.2019).

📖 References

1. Protasovoi, N. H., & Molchanovoi, Yu. O. (Eds.). (2016). *Hromadianski kompetentnosti u profesiinii osviti derzhavnykh sluzhbovtiv ta posadovykh osob mistsevoho samovriaduvannia*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
2. *Derzhavnyi standart pochatkovoї osvity*. Retrieved from <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti/> [in Ukrainian].
3. Hollob, R., Khaddelston, T., & Krapf, P. (Eds.). (2009). *Zhyvemo v demokratii : plany urokiv z pytan Osvity dlia demokratychnoho hromadianstva ta Osvity prav liudyny dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
4. *Kontseptsiia novoi ukrainskoi shkoly*. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> [in Ukrainian].
5. *Kontseptsiia rozvytku hromadianskoi osvity v Ukraini*. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80?lang=ru#n10> [in Ukrainian].
6. Hollob, R., Krapf, P., Olafsdottir, O., & Vaidinher, V. (Eds.). (2018). *Navchiamo demokratii: Bazovi materialy z osvity dlia demokratychnoho hromadianstva ta osvity z prav liudyny dlia vchyteliv*. Kyiv: Osнова [in Ukrainian]. Hollob, R., & Krapf, P. (Eds.). (2016). *Navchannia demokratii: zbirnyk praktychnykh zaniat*

7. z osvity dlia demokratychnoho hromadianstva ta osvity z prav liudyny. Kyiv: Osнова [in Ukrainian].
8. Khaddlestona, E. (2009). *Osvita dlia demokratychnoho hromadianstva : posib. dlia pidhotov. vchyteliv z pytan osvity dlia demokrat. hromadianstva ta osvity z prav liudyny*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
9. Pometun, O. I. (2005). Formuvannia hromadianskoi kompetentnosti: pohliad z pozytsii suchasnoi pedahohichnoi nauky. *Visnyk prohram shkilnykh obminiv*, 23, 18-20 [in Ukrainian].
10. Holovko, S. (Ed.). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk*. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
11. Shevchuk, T. E. (2018). Hromadianska kompetentnist yak element formuvannia osobystosti maibutnikh fakhivtsiv. *Molodyi vchenyi*, 4, 85-88. Retrieved from <http://molodyvchenyi.in.ua/files/journal/2018/4.1/20.pdf> [in Ukrainian].

Дата надходження до редакції
авторського оригіналу: 16.09.2019

Непорада Ирина. Формирование гражданской компетентности будущих учителей начальных классов через призму демократического гражданства.

А *Раскрыто значение образования для демократического гражданства и образования по правам человека в процессе формирования гражданской компетентности будущих учителей Новой украинской школы, определена необходимость её внедрения в образовательный процесс. Проанализированы педагогические исследования по данной проблеме; охарактеризованы понятия «образование для демократического общества» и «образование по правам человека». Автором отмечено, что формированию гражданской компетентности будущих учителей Новой украинской школы должно способствовать использование на занятиях познавательных и проблемно-поисковых задач по образованию для демократического гражданства и образования по правам человека. Отмечено, что новое образовательное направление по формированию гражданской компетентности будущих учителей Новой украинской школы направлено на личностное развитие будущих специалистов, их способность овладевать новым опытом.*

Ключевые слова: гражданская компетентность; образование по правам гражданственности; образование по правам человека; будущие учителя Новой украинской школы

Neporada Iryna. Forming Civic Competence of the Primary School' Future Teachers Via Democratic Citizenship.

S *The paper is about importance of education for democratic citizenship and human rights education in the process of forming civic competence of future teachers of the New Ukrainian school; the necessity of introduction into the educational process of education for democratic citizenship and human rights education, overviews some pedagogical researches on this problem; characterized concepts of «civic competence», «education for democratic society» and «human rights education» are. The author states that the formation of civic competence of future teachers of New Ukrainian school should be facilitated by cognitive and problem-solving tasks in the field of education for democratic citizenship and human rights education at the lessons. It is emphasized that the new education for democratic citizenship and human rights education educational direction on the formation of civic competence of future New Ukrainian school teachers is aimed at the personal development of future specialists, their ability to acquire new experience.*

Key words: civic competence; education for civic society; human rights education; future teachers of the New Ukrainian school

Непорада Ирина Михайлівна, асистентка кафедри педагогіки та психології початкової освіти Кременчуцького педагогічного коледжу імені А.С. Макаренка

E-mail: irina_neporada@ukr.net